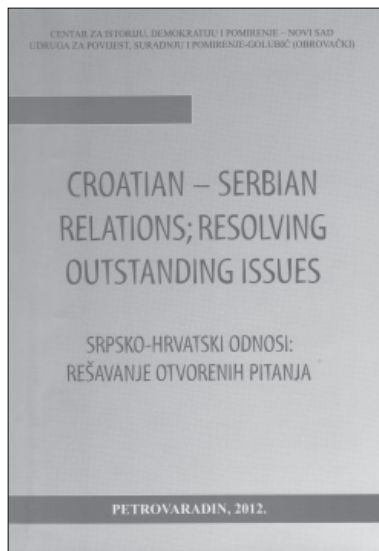

Croatian – Serbian Relations; Resolving Outstanding Issues : Srpsko-hrvatski odnosi: rešavanje otvorenih pitanja, ur. Darko Gavrilović, Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje i Udruga za povijest, suradnju i pomirenje : Maximagraf, Petrovaradin, 2012., 243 str.

Riječ je o zborniku radova s međunarodnoga znanstvenog skupa „Srpsko-hrvatski odnosi: rešavanje aktualnih pitanja“, koji je u organizaciji Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada i Udruženja za povijest, suradnju i pomirenje iz Obrovca, od 30. srpnja do 2. kolovoza 2012. održan u Golubiću Obrovačkom. Među ostalim, organizaciju skupa financijski je pomoglo i Hrvatsko nacionalno vijeće iz Srbije, a sudjelovali su znanstvenici i stručnjaci, i to povjesničari, sociolozi, pravnici i politolozi iz Srbije i Hrvatske. Važno je istaknuti da je, za razliku od ranijih skupova u Golubiću Obrovačkom, na ovome bila vidljiva zastupljenost i tema o Hrvatima u Vojvodini, to jest Srbiji. Naime, od 14 objavljenih radova u Zborniku, čak su šest izravno i u cijelosti posvećene problematici vojvođanskih Hrvata.

Radovi su u zborniku podijeljeni u tri veće cjeline. U prvoj je, naslovljenoj *Pogled u budućnost kroz suočavanje s prošlošću*, objavljeno pet radnji. Sociolozi kulture Mila Dragojević i Vjeran Pavlaković s riječkog Sveučilišta autori su rada na engleskom jeziku *Serb and Croat Cooperation in the Discourse of Croatia's Commemorative Culture* (str. 5-25). Slijedi zatim rad politologa iz Zagreba Davora Paukovića na temu *Komparativna usporedba lojalnosti prema procesu nacio-*

nalne izgradnje u Hrvatskoj i Srbiji (str. 27-44). Pravnik i srbijanski narodni zastupnik Janko P. Veselinović autor je rada o *Rešavanju otvorenih pitanja između Srbije i Hrvatske u novonastalim političkim okolnostima* (str. 45-60), a politologinja Marina Ilić sa sveučilišta u Lilleu *Teškoće pojmovnog određenja sukoba u Hrvatskoj 1991-1995.* (str. 61-70). Na koncu ovoga dijela objavljen je rad mediologa Dinka Gruhonjića iz Novoga Sada *Javno zagovaranje inicijative za formiranje REKOM-a: REKOM i političari* (str. 71-80).

U drugom poglavlju, *Neka otvorena pitanja hrvatske zajednice u Srbiji*, objavljeno je pet radnji u kojima se tematizira društveni položaj i povijesno naslijeđe Hrvata u Srbiji. Prva je radnja ravnatelja Povijesnog arhiva iz Subotice Stevana Mačkovića *Bački Bunjevci između Beograda i Zagreba (1918.-1941.)* (str. 81-95). U njoj su prikazane povijesne okolnosti koje su utjecale na procese i dinamiku nacionalne integracije bačkih Bunjevaca u suvremenu hrvatsku naci-

ju, odnosno na njezinu nedovršenost u jednog dijela Bunjevaca, u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Važnim nam se čini istaknuti kako su modeli koji su postojali u naznačenom vremenu glede osnivanja paralelnih bunjevačkih društava i institucija financiranih od strane državnih i lokalnih vlasti, dakako identitetski suprotstavljenih hrvatskim, slični s onim današnjima.

Druga je radnja Tomislava Žigmanova, ravnatelja Zavoda za kulturu Hrvata u Vojvodini iz Subotice, pod naslovom *Politike Republike Srbije prema Hrvatima kroz prizmu izgradnje tzv. bunjevačke nacije* (str. 96-113). U radu autor uspoređo prati posljedice manjinskih politika u Republici Srbiji vođenih od konca 80-ih godina XX. stoljeća do danas prema Hrvatima u Vojvodini te proces, od strane države Srbije potican i podržavan, izgradnje tzv. bunjevačke nacije, pri čemu razlikuje nekoliko faza takvih politika.

Povjesničari Darko Gavrilović i Nemanja Dukić iz Novoga Sada zajednički potpisuju rad *Problemi tranzicije u Srbiji i položaj hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini* (str. 115-132). U njima su autori prikazali probleme tranzicije i demokratizacije u Srbiji u posljednjih 20-ak godina kroz prizmu društvenog položaja Hrvata u Vojvodini. Osim problema, naglašena su i pozitivna postignuća u rješavanju problema u ostvarivanju manjinskih prava kao i poboljšanje društvenog položaja, pri čemu se služe recentnom literaturom čiji su autori i vođovodanski Hrvati (S. Bačić, M. Bara, P. Vuković, T. Žigmanov).

Slaven Bačić zastupljen je s radom *Garantirano parlamentarno zastupništvo Hrvata u Republici Srbiji u svjetlu Spora-*

zuma o zaštiti manjina između Hrvatske i Srbije (str. 133-145). U njemu autor analizira institut garantiranih zastupničkih mandata za manjine u srbijanskom pravnom sustavu, koji je jedan od najvažnijih političkih zahtjeva ovdašnjih Hrvata, budući da je on eksplicite naveden i u međudržavnom Sporazumu. Razloge njegova neimplementiranja autor pronalazi „u slomu krhke reformne politike koalicije DOS na čelu s liberalnom strujom unutar Demokratske stranke i restauraciji konzervativnih i nacionalističkih političkih snaga predvođenih Demokratskom strankom Srbije tijekom 2004. godine“ (str. 145).

Od nepriznavanja do ostvarivanja manjinskih prava: Hrvati u Srbiji nakon 2000. godine (str. 147-164), rad povjesničara Maria Bare, posljednji je u drugoj cjelini. U radu su izneseni osnovni podaci o društvenom položaju Hrvata u Srbiji, ukazano je na poteškoće u ostvarenju zakonom zajamčenih manjinskih prava, kao i opća slika o Hrvatima u Srbiji, koja još uvijek znade imati negativne značajke. Autor drži zabrinjavajućim što problema koji određuju društveni položaj Hrvata u Srbiji, osim na području zakonodavnih okvira, ima i u implementaciji prava koja su propisana zakonima.

Na koncu, treći dio, naslovljen *Neka otvorena pitanja srpske zajednice u Hrvatskoj*, sadržava radnje o aktualnoj tematici društvenog položaja Srba u Hrvatskoj. Sociolog Filip Škiljan autor je rada *Stambena problematika – studija slučaja Srbi u Hrvatskoj* (str. 165-188), sociolog Drago Župarić-Iljić *Od očuvanja identiteta do asimilacije : aktualni položaj i integriranost srpske nacionalne manjine u Zagrebu* (str. 189-207), Je-

lena Marić *Potrebe izbegličke populacije u Republici Srbiji – izazovi i perspektive* (str. 209-219) i na koncu posljednji rad je Julije Švonje na temu *Upravljanje razvojem neformalnog obrazovanja srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj kao preduslov za regionalni razvoj i poboljšanje kvaliteta života svih državljanina Republike Hrvatske* (str. 223-236).

Zbornik još donosi i *Zaključke naučnika s petog jubilarnog međunarodnog naučnog skupa „Hrvatsko-srpski odnosi : rešavanje otvorenih pitanja“* na srpskom i engleskom jeziku (str. 237-243). Među zaključcima posebno je apostrofirano instrumentaliziranje u budućnosti „bilo koje od dvije manjine od strane matične države“, zatim „da se ne slijede negativni već pozitivni primjeri u rješavanju manjinskih pitanja, da hrvatska znanstvena zajednica pristupi objektivnom prikazivanju problema Srba u Hrvatskoj i da jednako postupa znanstvena zajednica u Srbiji u odnosu prema Hrvatima u toj zemlji“ (str. 238). Zaključke znanstvenika prate i zaključci političkih predstavnika Hrvata iz Srbije i Srba iz Hrvatske, u kojima je posebno naglašena potreba najviših predstavnika Republike Hrvatske i Republike Srbije da nastave unapređivati međusobne odnose i suradnju, te da isto trebaju nastaviti suradnju i predstavnici dviju manjinskih zajednica, što je konkretizirano dogovorom o zajedničkom sastanku tijekom jeseni 2012. u Zagrebu.

Skupa s Mariom Barom, koji je napisao izvješće s održanog skupa za tjednik *Hrvatska riječ* (br. 489, str. 8-9) možemo zaključiti sljedeće: za razliku od prijašnjih zbornika, ovaj posljednji po prvi puta ima ravnomjerniju zastupljenost u tematiziranju problema srpske

nacionalne zajednice u Hrvatskoj i hrvatske u Srbiji. „U pitanjima bilateralnih odnosa dviju država, tako i u sadašnjim skupovima o srpsko-hrvatskim odnosima, potrebe i interesi Hrvata u Republici Srbiji nisu bili uvijek prepoznati u zadovoljavajućoj mjeri. Jedan od mogućih razloga zašto je tomu tako je vjerojatno što srpsko pitanje u Republici Hrvatskoj ima daleko veću težinu nego li hrvatsko u Srbiji te je stoga medijski, znanstveno i politički bolje popraćeno. Daljnji razlozi se mogu tražiti u broju, političkoj organiziranosti, kompetenciji elita, ali se ne mogu zanemariti i dosadašnji propusti organizatora da upute pozive autorima koji su do sada već očitovali svoj znanstveni interes prema Hrvatima u Srbiji. To je za posljedicu imalo da su teme o njima bile podzastupljene, uz površan pristup i u nekim slučajevima i činjenične netočnosti“.

Tomislav Žigmanov

Živko Mandić, *Pismu piva prilipa divojka : ostvaraji uma i duha santovačkih Hrvata*, Croatica, Budimpešta, 2012., 327. str.

Potkraj 2012. godine, u nakladi budimpeštanske izdavačke kuće Croatica, objelodanjena je nova knjiga Živka Mandića *Pismu piva prilipa divojka*, s podnaslovom *Ostvaraji uma i duha santovačkih Hrvata*, koju je autor Živko Mandić posvetio svojim suseljanim Santovcima da ostanu vjerni svekolikom nasljeđu predaka. Kako ističe sam autor u predgovoru, knjiga ukoričuje, osim bečaraca (koje je već objavio u knjizi *Šokica sam i bit ću dovika : santovački bečarci*. Croatica, Budimpešta, 2009.), sve